Třetí přikázání: Nezneužiješ jméno Hospodina, svého Boha.

Původ materiálu
Lenka Ridzoňová
Pořadí v lekci
4

Úvodní slovo a kapitola „Jak s přípravkou pracovat“ k Desateru jsou k dispozici v pdf.

Téma

Známe Boží jméno, je cenné a mocné. Dejme mu prostor, nechme mu svobodu. Slovo (Boží i lidské) je mocné, není to „jen slovo“, pára nad hrncem.

Cíle

- Děti si uvědomí, že jako křesťané jsou nositeli jména Kristova.
- Jako nositel toho jména mám co nabídnout.
- S křesťanstvím, s vírou souvisí zájem o lidi kolem, o jejich bolest a nemoc. Petr a Jan nepřešli postiženého bez povšimnutí, ale vyslovili kvůli němu jméno, které jim bylo nejdražší, jméno Ježíše Krista. Ve jménu Kristově uzdravili člověka.
- Boží jméno je mocné.

Pro učitele

Poznámky k přikázání

- Kralicky: *Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo; neboť nenechá bez pomsty Hospodin toho, kdož by bral jméno jeho nadarmo.*
- ČEP: *Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jména zneužíval.*
- Doslovný překlad přikázání: Neneseš jméno Hospodin je Bůh tvůj nadarmo, protože Hospodin neočistí toho, kdo nese jméno jeho nadarmo.
- To jméno je vlastně celá věta: *Hospodin je tvůj Bůh.* Patřím (k) Bohu.
- České slovo Hospodin je výrazem pro tetragram (JHVH); překládá se:
    - Jsem, který jsem.
    - Jsem, který budu.
    - Budu takový, jaký jsem.

    - Jsem ten působivě přítomný.
- Židé Boží jméno vůbec nevyslovují, místo toho říkají *Adonaj* (Pán) nebo *ha šem* (to Jméno); v češtině se obvykle používá výraz Hospodin.
- Člověk je Božím jménem poznamenán (křesťan je křtem poznamenán jménem Kristovým).
- Kdy lidé dostávají Desatero: na poušti, poté co Hospodin Izraelce vysvobodil z Egypta, ze sevření, změnil jejich život. Oni na sobě (s sebou) nesou jméno tohoto vysvobozujícího Boha.
- Co to znamená „nést nadarmo“ (tak je to v přikázání doslova)? Nadarmo, tj. prázdně, neužitečně, k ničemu.
- Nebo jinak: je to k něčemu, že patříš Bohu? Že jsi křesťan? Je to vidět na tom, jak žiješ, co děláš? Necháváš v sobě to jméno, které neseš, působit?
- Modlíš se? Tj. obracíš se k dárci – původci jména? Obracíš se k Bohu kvůli druhým lidem?
- Važme si toho, že Boží jméno známe, že známe jméno Ježíše Krista.
- Na začátku bohoslužeb většinou zazní tzv. trojiční formule: scházíme se „ve jménu Boha Otce i Syna i Ducha svatého“ – k tomuto Bohu patříme, proto zde jsme.
- Jméno je jako oblak, který naplňuje místo, kde se shromažďujeme.
- Taky bychom se neměli za Boží jméno schovávat, např. tvrzeními: Bůh chce, abys mi dal bonbón. Bůh chce, aby sis mě vzala za ženu. Bůh tě nemá rád.
- Neměli bychom volat Boha zbytečně a hlavně bezmyšlenkovitě, nemáme používat Boží jméno jako vycpávku (zvolání „panebože“ apod.). A vůbec je třeba mluvit smysluplně, vážit slova (nejen, když mluvíme o Bohu).

Poznámky k příběhu

- Petr a Jan jsou učedníci Ježíše.
- Je to doba krátce po letnicích, ještě se nerozdělili křesťané a židé, společně se scházejí v chrámu.
- Petr neuzdravuje (nepozvedá na nohy) chromého sám svou silou, ale jménem Božím, jménem Ježíše Krista Nazaretského. Takovou moc a sílu má to jméno. (Tohle si uvědomit, když chceme jen tak zvolat „panebože“.)
- „Krásná“ brána odděluje jednotlivá chrámová nádvoří – můžeme dětem ukázat, jak chrám vypadal, např. v knize Lidé Bible.
- Pro chrám platí jasná pravidla, do mužské části kromě žen a dětí nemohou ani postižení (tento muž může nejdále k bráně – uzdravení mu umožní i plnou účast na bohoslužbách).

Úskalí

Úskalí přikázání

- Zaměření se jen na zbytečná slova „panebože!“
- Proč je ke třetímu přikázání vybrán právě tento příběh? Vycházíme z pozitivní formulace přikázání: brát vážně Boží jméno, je mocné.

Úskalí příběhu

- Pozor, abychom se nezaměřili jen na zázrak. Pozor na tenkou hranici mezi modlitbou a čarováním.
- Pán Bůh má člověka rád, i když je nemocný nebo postižený; ne všichni se uzdraví.

Odkazy

- Iz 35 (naděje mesiášského času – kulhavý poskočí jako jelen…)
- Nu 22-24 (Bileám a Balák) – kdo disponuje požehnáním
- Lv 24,10-15 – tresty za rouhání
- Mt 5,33-37 – o přísaze
- Mt 6-7 – o modlitbě, o vyslyšení proseb

Pro děti

Předškolní děti

Když říkám něčí jméno, tak toho člověka volám. Boha mohu volat v modlitbě.

Každý řekne své jméno, jak vám říkají doma? Máte nějakou přezdívku nebo jiný tvar jména (Honzík, Verunka)?

Hra

Děti „spí“ – mají zavřené oči, hlavu položenou na stole, příp. leží na zemi. Učitel postupně jedno dítě po druhém šeptem zavolá jménem, „probudí je“. Každý slyší jen na své jméno.

Rozhovor

- *Poznali jste, kdy zrovna vy máte zvednout hlavu? Jak*? Slyšeli jste vaše jméno.
- *Kdy jindy napjatě čekáte, že zavolají právě vás?*(dárky pod stromečkem, starší děti ve škole, na řadu u lékaře…)
- *Co děláte, když potřebujete pomoci – třeba od maminky, tatínka?* Zavoláte je.

- *Někdy je potřeba volat opraváře, sanitku, hasiče, policii… Proč? Zažili jste to někdy?*
- *Můžeme volat Pána Boha? Jak?* V modlitbě.
- *Modlíte se někdy doma?* Před jídlem, před spaním…
- *Jak vypadá modlitba v kostele?*
- *Co je na začátku modlitby – oslovení – říkáme, koho voláme.*
- *Jaká to bývají oslovení?*

Když chodíme do kostela a byli jsme pokřtění, máme ještě jedno jméno – „křesťan“ je od jména Kristus. Jsme označeni jeho jménem – jako máme své příjmení po rodičích, pozná se tak, že jsme rodina, tak máme jméno podle toho, že patříme ke Kristu, k Pánu Ježíši. A jako můžeme rodiče volat o pomoc, můžeme volat o pomoc Pána Boha.

Mladší školní děti

Motivační rozhovor

- Můžete jít, kam chcete? Nebo vám někde řeknou: sem nesmíš… jsi ještě malá. Seš divná.
- Je kolem vás (ve škole…) někdo postižený? Co nemůže? Jak se mu dá pomoci?
- Víte, co to je ochrnutí?

Zkusíme, jaké to je, když člověk nemůže chodit – nebo jen ztěžka (svázat nohy…). Zkusíme jedno dítě přenášet – ve dvojici. Na konci můžeme hrát fotbal vsedě se svázanýma nohama apod.

Vyprávění

Měli radost u Kleofášů. Konečně se jim taky narodilo miminko. Jonáš. Krásný chlapeček, když mu bylo pár týdnů, smál se na každého, kdo se nad něj naklonil. Mával ručkama jako na pozdrav. Zabalený v zavinovačce.

Až trochu později se jeho mamince něco nezdálo. Nožičkama moc nekope.

A neleze po podlaze jako děti sousedů. Pan doktor ví, co mu je. Nohy jsou nemocné, zkusíme ho léčit. Ale nepomohlo to. Jonáše vozili ve vozíku, doma nosili v náručí. Děti z okolí ho měly rády, chodily za ním, hrály společně hry.

Jonášovi rodiče chodívali do chrámu. Někdy ho brali s sebou. Ale vždycky musel zůstat s maminkou a jinými ženami a děvčaty, tatínek mohl s ostatními muži a chlapci jít do dalšího nádvoří chrámu, to bylo pro muže. Tam ale mohli jen zdraví lidé. Jonášovi to bylo líto, moc to nechápal a nikdo mu to nevysvětlil.

Jonáš vyrostl, jeho přátelé z okolí už se starali o své rodiny, manželky, děti. O Jonáše se starali rodiče. Dokud byli naživu. Pak zůstal sám. Občas dostal nějaké jídlo od sousedů, ale moc toho nebylo.

I jeho přátelé chodívali do chrámu. Přišli za Jonášem, že by ho vzali s sebou.

Pojď (promiň, tak to přece nemůžeme říkat, když nechodíš…) Jonáši, vezmeme tě s sebou. Do chrámu se lidé chodí modlit, děkovat Bohu, dávat oběti a dary, a většinou myslí i na různé žebráky. Je to přece příkaz od Hospodina dbát na chudé a nemocné. Můžeš sedět u brány, něco ti dají.

A tak se z Jonáše stal žebrák. Seděl u brány, které se říkalo Krásná, a prosil lidi, aby mu něco dali. Vyžít se z těch peněz docela dalo. Občas si s někým i popovídal.

Někdy přicházela do chrámu i taková větší skupina lidí shromážděná kolem nějakého učitele. Moc na ně nebylo vidět, sedící Jonáš nepřehlédl přes hlavy lidí. Vyptával se, kdo to je. Prý nějaký Ježíš. Občas i někoho uzdraví. Ale jak se k němu dostat, když je člověk chromý a jeho hlas v mumraji chrámového nádvoří není slyšet dál než na pár stop…

A tak se s Ježíšem nepotkal. A ten dav kolem Ježíše už tam v jednu dobu přestal chodit. Prý Ježíše ukřižovali. Tak to byla asi marná naděje… přemýšlel nad tím smutně Jonáš a snažil se na to zapomenout. Dál ho přátelé přinášeli na třetí hodinu odpoledne do brány a večer domů. Dál natahoval ruku, prosil o almužnu, se sklopenýma očima děkoval… A těšil se – na co? Že zase večer bude doma a ne tady všem na očích, že mu přátelé za jeho peníze koupí něco k jídlu a on si to v samotě sní…

S mnoha lidmi, kteří přicházeli do chrámu, už se Jonáš znal. Na některé ani nevolal, protože věděl, že ti mu nic nedají. Někteří naopak přišli sami, přinesli peníze, nějaké oblečení nebo něco k jídlu, řekli mu, co nového ve městě. Pak se rozloučili: šalom… Spánembohem… Znal i ty okolní žebráky.

Jednou přicházeli dva muži, které Jonáš ještě neviděl. Nebo se plete? Zahlédl je někdy? Měl pocit, jestli je neviděl tenkrát v tom davu kolem toho Ježíše. Zkusil je taky oslovit. Natáhl k nim ruku. Prosím…

Ti dva se zastavili – aspoň to, pomyslel si Jonáš, vypadá to nadějně. Tak jestlipak mi něco dají…

Jonáš si odvykl dívat lidem do očí. Mají je tak nahoře a někdy je v těch očích tolik pohrdání. Zvykl si hledět do země a jen natahovat ruku. Asi i těm lidem to bylo příjemnější.

Tihle dva muži mu ale řekli, aby se na ně podíval. Nejistě zvedal hlavu.

A jeden z těch mužů promluvil „Stříbro ani zlato nemám, ale co mám, to ti dám: ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a choď!“

Jonáš zmateně ucítil, že jeho nohy opravdu mají sílu ho unést, chytl se podané ruky a vstal. S údivem hleděl na ty dva muže. Poprvé v životě stál tváří v tvář člověku. Na vlastních nohou.

Ti muži vypadali tak obyčejně… Díval se jim do očí. Řekli, že jdou do chrámu. Chválit Pána Boha. Boha, který je otcem toho Ježíše, který ho uzdravil. Ne, to jsme opravdu nebyli my, kdo tvoje nohy zpevnil. Jonáš se podíval na své zdravé nohy a došlo mu, že i on může jít do chrámu. Tekly mu slzy štěstí, děkoval těm dvěma, kdyby měl silnější hlas, volal by na celý chrám, že se stal zázrak…

Petr a Jan – ti dva muži – sami chvíli nemohli uvěřit, že se to stalo… Radovali se s Jonášem, společně šli do chrámu, všude se rozléhalo radostné volání, smích, lidé začínali zpívat…

Co to bylo, co toho člověka uzdravilo? Vzpomenete si, jak to Petr řekl?

„Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a choď!“

Jak to myslel? Neuzdravuje ho on sám, není to on, kdo dělá zázrak, ale věří, že to může udělat Pán Bůh. Ježíš Kristus, kterého s Janem dobře znali a chodili s ním, taky tak pomáhal lidem. Oni v něj věří, patří k němu, a tak ho volají. Vlastně se modlí. Pane Ježíši, Ty ho uzdrav.

Třetí přikázání, o kterém je tento příběh, znamená: volejte Pána Boha, on vás slyší, on vám pomůže. Oslovujte ho jeho jménem.

Když neseme něčí jméno, znamená to: patříme k sobě, můžeme se na sebe spolehnout, můžeme očekávat pomoc, nemáme dělat ostudu tomu, ke komu patříme.

Starší děti

Náměty k rozhovoru: vybrat si některé z témat, příp. napsat jednotlivá témata na papírky, ty rozmístit do rohů místnosti. Děti budou chodit od jednoho ke druhému, zapíší si odpovědi, resp. asociace, pak budeme hledat, jak to spolu souvisí.

- Rozhovor o jménech – co znamenají naše jména, máme své jméno rádi? jak mi říkají (přezdívky…)?
- Co vás napadne, když se řekne „chromý“
- Jak říkáme Pánu Bohu? oslovujeme ho někdy?
- Když jméno Boha říkáme, myslíme tím opravdu jeho – nebo nic?
- Co znamená slovo „křesťan“?

Přečteme text. Po přečtení textu:

- Když jsme mluvili o chromosti, napadlo vás taky, jak je takový člověk vyřazen?
- Máte sami nějakou zkušenost „vyřazenosti“?
- Je ve vašem okolí (ve škole…) někdo vyřazený? Dalo by se mu nějak pomoci?
- Mluvil v příběhu někdo s Bohem?
- Najděte v Bibli 3. přikázání (Ex 20,7), přečtěte ho; souvisí nějak s příběhem?

K rozhovoru můžeme použít také materiály Diakonie, Charity apod. (pomoc postiženým).

Přesah

Aktivity a hry:

Nějaká hra se jmény – uvědomíme si jméno, jeho význam, s tím souvisí možnost použití i zneužití (zbytečné volání něčího jména, zbytečné volání hasičů nebo záchranky).

- Vymýšlet co nejvíce jmen od daného písmene (obdoba Země město).
- Hádání, koho mám na mysli, ale neřeknu jeho jméno (klást otázky, co by ten člověk byl, kdyby byl nábytek, zvíře…).
- Mít „v dlaních“ své jméno, s někým si ho vyměnit, pak zase to získané jméno vyměnit dál… třeba 5x, zjistit, kolik jmen se ztratilo, kolik je dvakrát, případně zkomolených.
- Učit se pozdravit, podat si ruku, podívat se do očí, oslovit se jménem nebo se představit (podle toho, jestli se známe) – Petr a Jan se u chromého člověk zastavili, mluvili s ním.
- Hra na „chromé“, pohybovat se bez pomoci nohou, něco dělat jen jednou rukou.
- Máme-li k dispozici berle nebo invalidní vozík, učit se s nimi zacházet.
- Mluvit o tom, jak nabídnout pomoc (slepému…).
- Zkusit si, jaké to je dívat se na lidi zdola (jako žebrák na zemi, jako člověk, který se nepostaví na nohy).

Liturgie

Rituál

Společná recitace: Hospodin je náš Bůh, to on nás vyvedl z otroctví.

Modlitba

Modlitba Pane Bože, můžeme tě oslovovat jménem, volat, děkovat, prosit. Ty jsi Bůh, který nás slyší. Děkujeme, že k tobě patříme. A prosíme za lidi nemocné a chromé, na těle i na duši.

Uzdravuj je. Amen.

Okénko do bohoslužeb

Bavíme se o jménech.

Var. A (máme ve skupině alespoň dvě děti téhož jména a/nebo někdo ze shromáždění má stejné jméno jako někdo z nedělky): Kolik tady dnes máme dětí? A kolik tady máme různých jmen? Jmenuje se ještě někdo ve shromáždění stejně jako někdo z dětí? No vidíte - tady XY mají stejné jméno. A víte, že i my ostatní máme něco společného? Byli jsme jako děti nebo jako dospělí pokřtěni ve jméno Ježíše Krista. Jsme křesťané - neseme jméno Kristovo. To není jen tak. Dnes si děti budou povídat o Božím jménu. Boží jméno také není jen tak. Boží jméno je cenné a mocné. O tom mluví 3. přikázání a také příběh ze Skutků o uzdravení chromého.

Var. B (nemáme-li ve skupině alespoň dvě děti téhož jména a ani ve shromáždění netušíme o nikom stejného jména jako děti): Dnes se budeme bavit o jménech. Každý z nás má své jméno. Někdo dokonce i dvě. Víte, že jména i něco znamenají? (Předem si připravíme významy jmen alespoň některých dětí z nedělky: Petr - skála, Lucie - světlá, zářící. apod.) Víte, že kromě našeho křestního jména máme ještě jedno jméno? Byli jsme jako děti nebo jako dospělí pokřtěni ve jméno Ježíše Krista. Jsme křesťané - neseme jméno Kristovo. To není jen tak. Dnes si děti budou povídat o Božím jménu. Boží jméno také není jen tak. Boží jméno je cenné a mocné. O tom mluví 3. přikázání a také příběh ze Skutků o uzdravení chromého. (Domluvte se s učiteli, zda použijí příběh o uzdravení, nebo zda zůstanou jen u přikázání.)

Odkaz na pracovní list
02 Uzdravení chromého
04 Uzdravení chromého
3. přikázání – Sk 3
Kam dále
zpracování příběhu Sk 3 na webu katecheze
zpracování Ex 20,1–11 na webu katecheze
Odkaz na píseň
Vzdejte Pánu slávu, čest, neb on dobrotivý jest
Vítězi k poctě zpívejme (EZ667)
Není lepší na tom světě (EZ611)
Posila na cestu (SV135)
Oheň plál (SV234)
Cílová skupina
Starší školní

Školní

Předškolní

Mladší školní

Katechetické cykly

Desatero – Modlitba Páně – Krédo

Téma

Desatero

Biblický odkaz (kat)

Exodus 20,7

Skutky 3,1–16